

Balla Imre éneke.

Szép vonása belső ember atyánkfiainak, hogy a ritkaságot és régiséget, jóllehet csekélynek sőt haszontalannak látszik igen sokak szemében, megbecsülve gondosan összegyűjtik s ezzel nemcsak hogy szélesítik a kortársak és utódok ismeretkörét, hanem egyúttal érdekes adalékot is szolgáltatnak nem egy ízben nemzeti művelődésünk történetéhez.

Ily belső ember atyánkfiaát ösmertem meg múlt ősön József Mihály ravai mester személyében. Kitartó szorgalma a mellett, hogy csinos kis múzeumot állított össze a vezetése alatt álló iskola számára, kézirati és nyomtatott művekből olyan magánkönyvtárt hordott össze, mely alkalmas lekötni a hozzáértők figyelmét. Kinyervén a tulajdonos szíves beleegyezését, több művet szereztem meg a főiskolai könyvtár számára. A megszerzett művek közt nevezetes Sólymosi Koncz József daloskönyve, mely 46 darab igen érdekes virágéneket tartott fenn a XVII. és XVIII. sz.-ból. Itt alant bemutatott énekünk is e 145 évvel ezelőtt összeírogatni kezdett codexből való.

A múlt százévi diákélettel, mely tudvalevőleg nálunk sem volt valami rózsás, két ének foglalkozik Sólymosi gyűjteményében. Egyik az iskola nyelvén latinul van és így kezdődik:

Nemo novit, quam sit dura
Scholasticae vitae cura;
Expertus potest narrare,
Quid sit scholas frequentare.
Studere ut et algere,
Esurire et sitire,
Nil tenere, nil habere:
Hoc nostrorum est vivere.

Még kutya sem él oly mostohán, — fakad ki elkéseredetten a panaszló diák. S nem minden humor nélkül éneklí:

Phasiones et turtures,
Turdos atque coturnices.
Attagenes reputamus,
Pisa, lentes cum gustamus.
Quales sunt aves gallinae,
Quid sunt carnes vitulinae,
Quid agrinae, quid ferinae,
Ignoramus leporinae.
O si videretis, quale
Lacertum sit femorale!
Plus in illo sunt pulices,
Quam Syntaxis Appendices.

Másik énekünk a hazai nyelven sokkal komolyabb lantot pengett. Szerzője, mint a versfők kitüntetik: *Tordanius*, azaz tordai, *Balla Imre*. (A Ballacsalád ma is él Tordán.) Az ének szövege eléggé szól magáért. Eredeti czíme némi világot vett a szereztetés okára és körülményeire is.

Maesta Historia Metrica Studentum Coll. Unit. Claudiopolitani dum
occlusionem arctantur.

1.

Tudományok anyja szűz Pallas kesereg,
Látván, hogy háborús az deáki sereg.
Fiainak szánja szomorúságokat,
Sok felől ostromló nagy szorongásokat.
Ezért búval bánkodik
És így panaszkodik:

2.

„Oh talám megnyitlak pokolnak zárai,
Kijöttek Plutónak mérges dandárai!
Seregemet azok szörnyen háborgatják,
Minden békeességét annak felforgatják.
Mert hervad ifjúsága,
Gyászra fordul vígsága.

3.

Rohan seregenként mért reánk minden baj;
Egymást utoléri sűrű keserves jaj.
Itt való életünk szegény és nyomorú,
Elménket érdeklí¹⁾ sokféle háború.
Megemésztt minden méreg,
Mint plántát rágó féreg.

4.

Drága szép idejét éltünk virágának
Adjuk a keserű bánat sokságának.
Mert úgy tetszik, reánk mind ég, mind föld kiált;
Egyik keserűségünk rajtunk mást felvált.
Beszédünk kedvetlenek,
Étkeink ízetlenek.

5.

Almaink nappali bajunkkal hánkodnak,
Éjjel is veszélyink előttünk forognak.
Nem szerzi kedvünket sem hajnal, sem reggel.
Szomorú az ég is csillagi sereggel.
Napkelet, észak és dél
Szemünk előtt gyászban kél.

6.

Nincsen egymás között semmi vigasságunk,
Mintha Megerákkal volna társaságunk.

¹⁾ Érdekel régiesen: ér, érint, ver, verdes stb.

Még üdönnap előtt talám megöszülünk,
Mert naponként látjuk, romlásra készülünk.
Ifjuságunk szomorú,
Mert éri sok háború.

7.

Írásinkat mikor vesszük s könyveinket,
Más gondolat szállja mindjárt elmèinket.
Melly osztán elszakaszt a gyors tanulástól
És elidegenít mind könyvtől s írástól:
Mert ha vagyon sérelme,
Nem tanul úgy az elme.

8.

Útban s beszéd közben ritkán figyelmezünk,
Nyomorúságunkról mert csak emlékezünk.
Mezei játékot most szívünk nem óhajt.
Sőt minden vígságot mi töllünk távul hajt.
Szorongunk mindenfelől:
Tűz hátul és víz elől.

9.

Sanyarú kenyérrel magunkat tápláljuk;
Azt is akkor szeljük csak, mikor találjuk.
Házról-házra ¹⁾ járunk vízért az scholában;
Nem fáradunk meg az bornak italában.
Pujkát, kappant nem ölünk,
Csak kételen bőjtölünk.

10.

Bort néha és búzát az nép ad számunkra.
Nem tudjuk, hová lesz: nem fordul hasznunkra.
Csuda, hegy békével ezeket szenvedjük,
Hogy mi fejünket nagy dologra nem vetjük:
Hogy nem szánjuk magunkat,
Virág ifjuságinkat.

11.

Atlas terhe talám sokkal könnyebb volna,
Titius kénja így talám nem sajtolna.
Jobb volna Sysiphus követ hõngörgetni,
Tiphoeusszal Aetna hegyét emelgetni:
Mint látni ez sorsunkat,
Boldogtalan voltunkat.

12.

Lakozunk, úgy tetszik, áspis Megerákkal,
Erebus vizein hizott furiákkal.
Ez bánat keserves, mellyekkel prédálják
Kedvünket s éltünket örömtől priválják.
Mint valamely Furiák,
Ezek éltünket rontják.

¹⁾ Értsd: egyik szobából a másikba.

13.

Labyrinthusában az veszélynek ülünk.
 Micsoda szárnyakkal ebből kirepülünk? . .
 Hol veszünk fonalat, az mely kivezessen,
 Theseussal minket innen megmenthessen :
     Szövevényes helyünkből,
     Kerengő veszélyünkből? . . .

14.

Aranyos békóban, czifra szegénységben,
 Hánkodik életünk az tisztos inségben.
 Csak az sok regulánk, terhes és sok törvény . . .
 Az mellett szegénység elnyel, mint egy örvény,
     Mellynek sokak terhei,
     Mint tengernek csepppei.

14.

Irigyek vétkekkel bennünket vádolnak,
 Mellyért róllunk sokan sok rosszat gondolnak.
 Szintén (rút) festékekkel festik életünket;
 Tiszteinknél rontják mi becsületünket.
     Gyaláznak éktelenül:
     Szenvedünk büntelenül.

16.

Megrekesztnek s hírünk ezzel gyalázódik,
 Erre minden mocok ekképen hozódik.
 Némely csufolóktól raboknak mondatunk,
 Mint legalábbvaló állat úgy tartatunk. 1)
     Jaj ez micsodás élet,
     Hol nincs semmi becsület.

17.

Romlott sorsunkat mind az Musák siratják,
 Logyca, Physica könyveket 2) hullatják.
 Lankad borostyánja Poësisnek, mert sir.
 Mézes tréfáival Rhetorica nem bir.
     Tü is erdők és mezők
     Légyetek mind könyvezők.

18.

Eddig folyván nékünk gyászszal az esztendők,
 Méltók, hogy jobbak legyenek az jövendők.
 Ha keserűséggel fonnyad szép virágunk,
 Légyen szenvedésünk után vigasságunk.
     Hogy fellegünk elhagyjon
     S szép napfényünk támadjon.

KANYARÓ FERENCZ.

1) Olybá néznek mint stb.

2) Könnyeiket.

Párisi levél.

Páris, 1893. mártius.

(Recolin lelkész halála; utódja, Roberty kinevezése; kísérletek a szabadelvűek és orthodoxok kibékítésére; az „új iskola“ tevékenysége a kibékítés ügyében stb.)

Szerkesztő úr!

Rendes tudósításaimnak multkori megszakítása egy kissé elmarasztott az eseményektől, melyek az utóbbi időben a francia reformált egyházban történtek. Hogy ismét lépést tartsak azokkal, egy kissé vissza kell mennem a korábbi időkre. Csaknem két éve, hogy az Oratoire templomban Viguié halála oly nagy ürt hagyott; és most ismét oly nagy és fájdalmas veszteséget szenvedett e gyülekezet Recolinnak, az elébbi barátjának halálában. R a mult évi oct. hóban halt meg hosszas és terhes szenvedés után, hatvanhat éves korában; csaknem negyvenöt évig folytatta a lelkeszséget, Montauban-ban, Montpellierben és Párisban. Egyike volt a legtekintélyesebb lelkészeknek. Emelkedett szellem, kitűnő értelem, meleg és szerető szív. Az utóbbi években nagy szerepet játszott a párisi egyházban. Multjánál, hittani meggyőződésénél és egyházi elveinél fogva az orthodoxiához tartozott. De neki nagy fájdalmat okoztak azok a harczok és megoszlasok, melyek az egyházban uralkodtak. Ő bizonyos szégyent látott azokban a francia protestantismusra nézve, a melynek így befolyását látta gyöngítve. Meg is tett mindent arra nézve, hogy béke és egység jöjjön létre az oratoire-i gyülekezetben, hol hosszú idő óta harcz dult. És nagy öröme volt az utóbbi választások után, mikor az általa annyira ohajtott békét és egységet megvalósítva látta. Ez neki némi kellemetlenséget okozott a párisi consistorium tulzó orthodox tagjainak részéről. De másfelől mily elismerést hozott az oratoire-i gyülekezet részéről. És mily örömet a franciaországi összes egyházaknak, hogy az oratoire-i nagy gyülekezetben a béke helyre állott. Recolin azt fenn ohajtván tartani, Viguié helyébe második lelkésznek Robertyt ajánlotta. A consistorium helyben is hagyta a kebli tanács által tett választást, a minek ő nagyon örvendett s végső szavai is, melyeket barátaihoz intézett, azok voltak, hogy haladjanak tovább is a béke útján. „Mondjátok meg az egyháznak — mondá — hogy legyen hű, evangéliumi, hű nem emberi hagyományok szerint, hanem a Jézus Krisztus szerint, a békében és szeretetben, s főleg a szeretetben. Haladjon tovább a kibékülés, a béke útján, s nem egyházpolitikai célból, hanem azért, hogy hű legyen